

МӘСЕЛЕЛІ ОҚЫТУДЫҢ БАСТЫ ТАЛАПТАРЫ
Торманов Н.Т., Төлеуханов С.Т., Мәутенбаев А.Ә.
әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті, Алматы,
Қазақстан Республикасы

Жастарға білім беру үрдісінде көптен бері талқыланып келе жатқан проблемалық оқыту басқаша айтқанда, мәселелі оқыту. Осы мәселе төңірегінде кейбір авторлар мәселелі оқытуды ерекше «жаңалық» деп қарастырып, оны оқу үрдісіне енгізуді, алдын ала дайындалынған оқыту мәселесі және (проблемалық) мәселелік жағдай туғызу арқылы нақты пәндерге оның мазмұны мен мақсатына сәйкестеп пайдалануды қоштаса, енді бір авторлар мәселелі оқытудың басты факторы мұғалім беретін ақпараттардың мазмұны мен оны қабылдаушы, игеруші оқушының арасындағы қарама-қайшылық туғызушы ретінде қызмет етуші деп қарастырады, басқаша айтқанда субъект пен берілетін материалдың арасындағы қайшылықтар, яғни психологиялық қиындық туғызу деп есептейді. Ал енді тағыда бір топтағы авторлар, мәселелі оқытудың мәні оқу бағдарламасындағы берілген түйінді мәселерді және ғылыми-зерттеу жұмыстарды жүргізу кезінде қолданылады деп айтады. Осындай әртүрлі көзқарастар қайшылықтар туғызып мәселенің мәнін мазмұнын дұрыс талдап қарастыруды күрделендіріп жібереді.

Сондықтанда оқушыларға білім беру жүйесіндегі жаңа технологиясына сәйкес, оларға білім беру үрдісінде оқушы білімді өз бетінше ізденіп, алдына қойылған мәселерді өздері шешіп, талдау жасап, тұжырымдау арқылы шығармашылық қабілеттілігін дамытады. Әрине мұғалімнің басқаруымен. Сондықтанда әрбір мұғалім мәселелі оқыту үрдісін қолдану үшін, диалектиканың заңын және ұстанымын, танымы мен оқыту теориясын толық меңгергенде ғана іске асыра алады.

Сонымен проблемалық оқытудың басты талаптары мұғалімнің оқу материалдарды терең, жан-жақты ашып, болған оқиғаны, құбылыстар мен фактілерді дәлелдей отырып, оқушыға ой туғызып, еркін талқылап, оны тек енжарлықпен есіне сақтау емес, түсіне отырып әртүрлі болжамдар арқылы ойын қайталап айта білу.

Оқу үрдісіне тәрбиелік әсер етуші күш барлық уақытта жеке тұлғаның яғни мұғалімнің диалектикалық әдістер мен нақты пәннен оқыту әдістерін толық меңгеруіне байланысты. Проблемалық оқытудың мәнін түсіну үшін проблема деген не? Ол ғылыми және практика жүзінде қалай шешуге болады деген сұрақтарға нақты жауап іздейік.

Диалектикалық тұрғыдан объективті дүниедегі әрбір үрдістерде және құбылыста қарама-қайшылықтар кездеседі, ол екі қарама-қайшылықтың бір тұтастықтағы түрінде жүреді. Бірақ бір құбылыстың ішіндегі қарама-қайшылықты құбылыстық проблема деп қарастыруға болмайды. Егер белгілі бір кезеңде екі қарама-қайшылық жақтардан сәйкестік, тепе теңдік немесе тұрақтылық тұрса ондай қарама-қайшылық проблемаға жатпайды. Ал осы айтылған көрсеткіштер бұзылатын болса, оны проблема деп атап, оның шешу жолдарын табу керек.

Мысалы, тірі ағзадағы ассимиляция және диссимиляция үрдісі. Бұл бір-біріне қарама-қарсы зат алмасудың екі жақтары болғанмен екеуі бір тұтас метаболизмнің көрнісі.